

Helyi tanterv

Dél-Zselic Tinódi Lantos Sebestyén
Általános Iskola Szigetvár

Tantárgy: Etika (1-4. évfolyam)

Készült az 5/2020. (I.31.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012 (VI.04.) Korm. rendelet módosításáról szóló dokumentum alapján.

2020.

Etika az általános iskolák 1–4. évfolyama számára

Az etika oktatásának célja

Az erkölcsi nevelés a minden emberben jelen lévő erkölcsi érzék kiművelését jelenti; ami nem kifejezetten egyik vagy másik tantárgy feladata. Az iskolai környezet, a pedagógusi példa, az osztályközösség élete a maga egészében nyeri el erkölcsi jelentőségét. A helyes magatartás és a jó döntés elveiről kialakított álláspontok párbeszéde végigkíséri a civilizáció történetét. Az erkölcsstan és az etika feladata, hogy megismertessen ezzel a hagyománnyal. Nem kész válaszokat kínál, hanem a kérdések felismerésére és értelmezésére törekszik. A morális helytállás értelmének sokoldalú megvilágításával segít különbséget tenni jó és rossz döntés között. Az etika oktatása feltárja, és fogalmilag megragadhatóvá teszi azokat az értékelveket, amelyeken a társadalmi együttélés bevett normái alapulnak és segíti a kulturális sokszínűség értékének felismerését.

A nemzeti köznevelésről szóló törvény rendelkezései szerint az általános iskola 1-8. évfolyamán az etika tantárgy oktatása kötelező tanórai keretben történik. Az etika tantárgy anyagához 1-4. osztályban a NAT Magyar nyelv és irodalom, Ember és társadalom, Életvitel és gyakorlat, valamint Művészetek műveltségterületének azok a fejlesztési követelményei és közműveltségi tartalmai az irányadók, amelyek az életkori sajátosságoknak megfelelő beszélgetési témákat, magatartásmintákat, életvezetési szokásokat közvetítenek. Az 5-8. évfolyamon az erkölcsstan tantárgyra az Ember és társadalom műveltségterület Erkölcsstan, etika közműveltségi tartalmai érvényesek.

Kulcskompetenciák

Anyanyelvi kommunikáció

Az anyanyelvi kommunikáció magában foglalja a fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezését és értelmezését, megőrzését és közvetítését szóban és írásban (hallott és olvasott szöveg értése, szövegalkotás szóban és írásban), valamint a helyes, öntudatos és alkotó nyelvhasználatot az oktatásban és képzésben, a társadalmi és kulturális tevékenységek során, a családi és a társas életben, a munkában és a szabadidős tevékenységekben, a társas valóság formálásában.

Az anyanyelvi kommunikáció az anyanyelv elsajátításának folyamata és eredménye, amely természeténél fogva kapcsolódik az egyén kognitív képességeinek fejlődéséhez. Az anyanyelvi kommunikáció feltétele a megfelelő szókincs, valamint a nyelvtan és az egyes nyelvi funkciók ismerete. Ez a tudásanyag felöleli a szóbeli és írásbeli kapcsolattartás fő típusainak, az irodalmi és nem irodalmi szövegek egész sorának, a különböző nyelvi stílusok sajátosságainak, valamint a különféle helyzetekben a nyelv és a kommunikáció változásainak ismeretét.

Az ember rendelkezik azzal a képességgel, hogy változatos helyzetekben, szóban és írásban képes másokkal érintkezni, kommunikációját figyelemmel tudja kísérni, és a helyzetnek megfelelően tudja alakítani. Képes nyelviileg megalkotni és kifejezni saját

valóságát és valóságértelmezését, a nyelvhasználaton keresztül mások valóságértelmezését megismerni és a sajátjával összevetni, összehangolni, vagy ütköztetni. Képes a nyelvhasználat útján ismereteket szerezni és ismereteit gazdagítani, illetve új ismereteket, tudást létrehozni. Képes megkülönböztetni és felhasználni különböző típusú szövegeket, továbbá információkat keresni, gyűjteni, feldolgozni és közvetíteni. Tud segédeszközöket használni, saját szóbeli és írásbeli érveit a helyzetnek megfelelően, etikusan és meggyőzően kifejezni.

A pozitív attitűd magában foglalja a társas viszonyokra érzékeny, tudatos, érdeklődő és önkritikus magatartást, a törekvést az építő jellegű párbeszédre, az igényes megnyilvánulás értékének felismerését, az esztétikai minőség tiszteletét, mások megismerésének igényét és az anyanyelv iránti felelősség vállalását. Ehhez ismerni kell az anyanyelv és a nemzeti kultúra, a nyelv és a valóság, a kommunikáció és a társas világ közötti összetett kapcsolatot, a nyelv változó-változtató természetét, másokra gyakorolt hatását, a társadalmilag felelős nyelvhasználat jelentőségét.

Digitális kompetencia

A digitális kompetencia az IKT természetének, szerepének és lehetőségeinek megértését, alapos ismeretét, illetve ennek alkalmazását jelenti a személyes és társadalmi életben, a tanulásban és a munkában.

A tanulónak értenie kell, miként segíti az IKT a kreativitást és az innovációt, ismernie kell az elérhető információ hitelessége és megbízhatósága körüli problémákat, valamint az ezek kiszűrésére használatos alapvető technikákat, továbbá az IKT interaktív használatához kapcsolódó veszélyeket és etikai elveket, valamint a szerzői jogból és a szoftvertulajdonjogból a felhasználókra vonatkozó jogi kereteket.

A szükséges készségek magukba foglalják az információ megkeresését, összegyűjtését és feldolgozását, a kritikus alkalmazást, a valós és a virtuális kapcsolatok megkülönböztetését. Ide tartozik a komplex információ előállítását, bemutatását és megértését elősegítő eszközök használata, valamint az internet alapú szolgáltatások elérése, az ezek segítségével történő keresés, az IKT alkalmazása a kritikai gondolkodás, a kreativitás és az innováció területén.

Az IKT használata kritikus és megfontolt attitűdöket igényel az elérhető információ és az interaktív média felelősségteljes alkalmazása érdekében. A digitális kompetencia fejlődését segítheti továbbá az aktív részvétel a kulturális, társadalmi és/vagy szakmai célokat szolgáló közösségekben és hálózatokban.

Szociális és állampolgári kompetencia

A személyes, értékalapú, személyek és kultúrák közötti párbeszédre nyitott szociális és állampolgári kompetenciák a harmonikus életvitel, valamint a közösségi beilleszkedés feltételei. A közjó iránti elkötelezettség és tevékenység felöleli a magatartás minden olyan formáját, amelynek révén az ember hatékony és építő módon vehet részt az egyre sokszínűbb társadalmi és szakmai életben, továbbá – ha szükséges – képes a konfliktusok megoldására.

Az állampolgári kompetencia lehetővé teszi, hogy a társadalmi folyamatokról, struktúrákról és a demokráciáról kialakult tudást felhasználva aktívan vegyünk részt a közügyekben.

Az állampolgári kompetencia kialakítása során olyan képességekre és készségekre is támaszkodni kell, mint a közügyekben kifejtett hatékony együttműködés, a helyi és a tágabb közösségeket érintő problémák iránti érdeklődés, valamint a megoldásuk során tanúsított szolidaritás.

A pozitív attitűdök az emberi jogok teljes körű tiszteletén alapulnak, ideértve az egyenlőség, a demokrácia, a vallási és etnikai sokszínűség tiszteletben tartását. Az alkotó részvétel az állampolgári tevékenységeket, a társadalmi sokféleség és kohézió, valamint a fenntarthatóság támogatását és mások értékeinek, magánéletének tiszteletét is jelenti.

A személyes és szociális jólét megköveteli, hogy az egyén rendelkezzen a saját fizikai és mentális egészségére vonatkozó ismeretekkel és alkalmazza is őket. A kiegyensúlyozott kapcsolatok és a társadalmi életben való aktív, sikeres részvétel érdekében elengedhetetlen a normatudat és az általánosan elfogadott magatartási szabályok elsajátítása. Fontos az egyénnel, a csoporttal, a munkaszervezettel, a nemek közti egyenlőséggel, a megkülönböztetés-mentességgel, a társadalommal és a kultúrával kapcsolatos alapvető fogalmak ismerete. E kompetencia alapja az a sokféle képességre épülő készség, hogy az ember különféle területeken tud hatékonyan kommunikálni, figyelembe veszi és megérti a különböző nézőpontokat, tárgyalópartnereiben bizalmat kelt, és empátiával fordul feléjük.

Az attitűdök vonatkozásában az együttműködés, a magabiztosság és az integritás a legfontosabb. Nélkülözhetetlen még a társadalmi-gazdasági fejlődés, az interkulturális kommunikáció iránti érdeklődés. Az attitűd fontos része a személyes előítéletek leküzdése és a törekvés a kompromisszumra. Ide tartozik még a stressz és a frusztráció megfelelő kezelése, valamint a változások iránti fogékonyság.

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség

Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség magában foglalja az esztétikai megismerést, illetve az elképzelések, képzetek, élmények és érzések kreatív kifejezésének elismerését, befogadását mind a hagyományos művészetek nyelvén, mind a média segítségével, különösen az irodalomban, a zenében, a táncban, a drámában, a bábjátékban, a vizuális művészetekben, a tárgyak, épületek, terek kultúrájában, a modern művészeti kifejezőeszközök, a fotó és a mozgókép segítségével.

Az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőkészség feltételezi a helyi, a nemzeti, az európai és az egyetemes kulturális örökség tudatosítását, a főbb művészeti alkotások értő és beleérző ismeretét a népszerű kortárs kultúra és kifejezőmódok vonatkozásában is. Ide tartozik az európai országok, nemzetek és a kisebbségek kulturális és nyelvi sokfélesége megőrzésére irányuló igénynek, a közízlés fejlődésének, valamint az esztétikum mindennapokban betöltött szerepének a megértése is.

Olyan képességek és készségek értendők ide, mint a művészi önkifejezés, a művészi érzék, a műalkotások és előadások értelmezése és elemzése, a saját nézőpont összevetése

mások véleményével, a kulturális tevékenységben rejlő gazdasági lehetőségek felismerése és kiaknázása, s ez által az általános életminőség javítása.

A pozitív attitűdök alapját a művészet szeretete, a művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság és az esztétikai érzék fejlesztésére való hajlandóság képezi. A nyitottság, az érdeklődés, a fogékonyság fejleszti a kreativitást és az azt támogató készséget, hogy a művészi önkifejezés és a kulturális életben való részvétel révén gazdagodjon az állampolgárok önismerete, emberi kapcsolatrendszere és eligazodó készsége a világban.

A hatékony, önálló tanulás

A hatékony, önálló tanulás azt jelenti, hogy az ember képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportban egyaránt, ideértve a hatékony gazdálkodást az idővel és az információval. Felismeri szükségleteit és lehetőségeit, ismeri a tanulás folyamatát. Ez egyrészt új ismeretek szerzését, feldolgozását és beépülését, másrészt útmutatások keresését és alkalmazását jelenti. A hatékony és önálló tanulás arra készíti a tanulót, hogy előzetes tanulási és élettapasztalataira építve tudását, a képességek együttesére támaszkodó készségeit a legkülönbözőbb helyzetekben alkalmazza: tanulási és képzési folyamataiban, otthon, valamint a munkában egyaránt. A motiváció és a magabiztosság e kompetencia elengedhetetlen eleme.

Az életben jól hasznosítható, a munka- vagy karriercélok elérését szolgáló tanuláshoz az embernek megfelelő ismeretekkel kell rendelkeznie saját képességeiről, a szükséges kompetenciákról, tudástartalmakról és szakképesítésekről. A hatékony és önálló tanulás feltétele, hogy ismerje és értse saját tanulási stratégiáit, készségeinek és szaktudásának erős és gyenge pontjait, valamint képes legyen megtalálni a számára elérhető oktatási és képzési lehetőségeket, útmutatásokat, támogatásokat.

A tanulónak képesnek kell lennie a közös munkára és arra, hogy tudását másokkal megossza, saját munkáját tárgyilagosan értékelje, és szükség esetén tanácsot, információt, támogatást kérjen.

A pozitív attitűd tanulás iránti belső motivációt feltételez, amelynek folyamatos fenntartásához elengedhetetlen, hogy az ember korábbi tanulási és élettapasztalatait felhasználja, új tanulási lehetőségeket kutasson fel, és a tanultakat az élet minden területén széles körben alkalmazza.

Etika az általános iskolák 1-4. évfolyama számára

Etika

Az etika tantárgy alapvető célja az egyéni és közösségi identitás formálása, stabilizálása, az egyének és a csoportok közti együttműködés megteremtése. Ehhez járulnak hozzá a kulturális hagyományokban gyökerező erkölcsi elvek, társas szabályok megismertetése, az egyén gondolkodásában formálódó, a szocio-emocionális készségek fejlesztése.

A tantárgy magába foglalja az ember fontos viszonyulásait társaihoz, közösségeihez, környezetéhez és önmagához. Ezzel olyan szintézist kínál a tanulónak, amelyben eddigi személyes tapasztalatait és a más területeken megszerzett ismereteket reflektív módon vizsgálja. A tartalom szorosan kötődik más tantárgyak fejlesztési területeihez is.

Az erkölcsi nevelés fő célja a tanuló erkölcsi érzületének és erkölcsi gondolkodásának fejlesztése, a tanuló segítése a társas szabályok, a viselkedésminták azonosításában és saját alakuló értékrendjének tudatosításában. Az egyént és a közösségeket érintő etikai elvek és az ezekből következő kérdések felismerése az árnyalt, a másik ember vagy csoport szempontjait is megértő gondolkodást fejleszti.

Az etika tantárgy felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, miközben saját tudását vizsgálja és fejleszti. Eszközei a kérdezés, a rejtett nézetek és a dilemmák feltárása, az érvelés, a meggyőzés, a meggyőződés, a társadalmi normák és közösségi értékek értelmezése.

A tananyag alapvető értékeket közvetít. Ezek a segítség, megértés, együttérzés, törődés, szabadság, felelősség igazságosság, becsületesség, méltányosság, tolerancia, önazonosság. Ezek a tanuló lelkiismeretének fejlődését szolgálják. A témák feldolgozása a tanulót megfontolt döntésre, kulturált véleményalkotásra és felelős tevékenységre készíteti.

A tanulóközösség tevékenységei mintát nyújtanak arra, hogy milyen érzelmi-, érdekkonfliktusok és viselkedésmódok segítik vagy akadályozzák az együttműködést. Az ajánlott tantárgyi tartalmak és tanulói tevékenységek olyan képességeket is fejlesztenek, melyek a tanulót az életvezetésében sikeressé és tudatosabbá, társai és környezete problémái iránt érzékenyebbé tehetik, erősítik identitását, aktív társadalmi cselekvésre készítetik és segítik a nehéz helyzetek megoldásában.

Kulcskompetenciák fejlesztése

Az etika tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A tantárgy keretében alkalmazott módszerek elősegítik az aktív tanulóvá válást, a tanulás tervezését, az egyéni tanulási stílus kialakítását és a tanulási útvonalak felfedezését, a mérlegelő gondolkodást, a belső motiváción nyugvó cselekvést, a célok elérése iránti elkötelezettséget, a metakognitív stratégiák alkalmazását.

A kommunikációs kompetenciák: A kommunikációs kompetenciák formálása során a tanuló gyakorolja az érzelmek kommunikálásának, az empátián nyugvó értő figyelemnek, az álláspontok asszertív megjelenésének, az erőszakmentes kommunikációnak, valamint a társas konfliktusok kezelésének kommunikációs technikákat igénylő változatait.

A digitális kompetenciák: A digitális kompetenciák fejlesztését támogatja a projektmunkák szervezése, megvalósítása, az elvégzett feladatok digitális eszközökkel történő bemutatása. A virtuális térben kialakult közösségek tagjainak viselkedését befolyásoló etikai szabályok felismerése. A digitális önkifejezés, a közösségi oldalakon történő önmegjelenítés, az információk kezelése. A tartalom digitális megosztásával kapcsolatos etikai kérdések köre számtalan fejlesztési lehetőséget rejt magában.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A gondolkodási készségeket fejlesztik azok a tanulási tevékenységek, amelyek különböző élethelyzetek, információforrások, médiatartalmak elemzését igénylik. A különböző esettanulmányi példákban és a valóságos élethelyzetekben felmerülő etikai problémák, konfliktusok és a szabályok felismerése közben a tanuló elemző, problémamegoldó, mérlegelő gondolkodás alkalmazásával vizsgálja az események bekövetkezésének feltételeit. Átalakítja a szerzett információt, következtetéseket von le, magyarázatot keres, rendszerezést végez.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tantárgy támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkétség, az elkötelezettség kialakulását, és a teljesítmény javítására való törekvést. A gyakorlatok során az érzelmek felismerésének és kifejezésének, az érzelmi állapotok szabályozásának, a társas helyzetek észlelésének, a konfliktusok kezelésének és a döntéshozatali készségeknek a fejlesztése válik hangsúlyossá.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanulók önállóan vagy csoportosan lehetőséget kapnak kreatív alkotások tervezésére, készítésére, projektfeladatok szervezésére, kivitelezésére. A szocio-emocionális készségek fejlesztése drámajátékkal, szerepjátékkal valósul meg, az érzelmek kifejeződése zenei produkciókban, vizuális alkotásokban ölt testet. A tudatosság erősítését segítik elő azok a feladatok, amelyekben kulturális hagyományok megismerésére kerül sor.

Az etika kerettanterv főbb pedagógiai alapelvei:

- A tanulók komplex személyiségfejlesztése, értelmi, érzelmi, társas-lelkületi formálás és a cselekvő magatartásra, viselkedésre buzdítás.
- A teljes személyiség aktivizálása a belső motiváció felkeltése és ébren tartása.
- Célrendszere és ajánlásai élményt adók, személyiséget, meggyőződést formálók.
- A tananyagok kiválasztása és annak megvalósítása során figyelembe veszi az egyes korosztályok tipikus életkori sajátosságait és lehetséges élethelyzeteit. Valamint lehetőséget kíván adni a tanulók és tanulócsoportok egyéni sajátosságai szerinti differenciálásra.
- Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönzi a diákokat a különböző élethelyzeteiben.

- Fontosnak tartja a nevelés három színterét (család, iskola, társadalom).
- Ebben a tantervben elsődleges az érzelmi, érületi nevelés, a morálfejlesztés, amely során a gyermekek cselekedtetése, meggyőződésének formálása elengedhetetlenül szükséges a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében.
- A nevelés mindig egy társadalmi közegben történik, így a nemzeti értékeink megismerése és megőrzése alapfeladat.

Korosztályi adottságaiknál fogva (alsó tagozatos) a gyermekek még nem képesek a tudatosan, teljes felelősséggel meghozott döntések felvállalására, ezért őket folyamatosan tanítani, nevelni, cselekedtetni kell, figyelembe véve a tanulók tipikus és egyéni életkori és fejlődési sajátosságait.

Az etika tanítása nagyfokú empátiát, sokirányú ismeretet, adaptivitási készséget és rugalmasságot igényel a pedagógustól, aki szakmailag is felkészült személy, fejlődés-lélektani, pedagógiai, szakdidaktikai és módszertani ismeretekkel rendelkezik. Tisztában van az alapelvekkel, melyeknek szellemiségében tanít. Együttműködik azokkal, akikkel munkatársi kapcsolatban van (szülők, osztályfőnök, igazgató, tanárok).

1–2. évfolyam

Az alsó tagozat első két évfolyamán az etika tantárgy elsődleges feladata az öntudatos erkölcsi-etikai gondolkodás kialakítása. Továbbá a tanuló önmagáról és közvetlen környezetéről szerzett ismereteinek tudatossá tétele, a legalapvetőbb szocio-emocionális eszköztárának létrehozása és a szokásszintű viselkedések belsővé válása.

Az érületi-lelkületi nevelés során figyelembe kell vennünk, hogy a korai iskoláskorban elcsitulnak a viharos ösztöntendenciák, és a tanuló érzelmvilágában is törekszik a felnőtt világ elvárásainak megfelelni. A család, mint az érzelmek legfontosabb biztosítója, továbbra is döntő jelentőségű a számára, de már képes elfogadni a pedagógusok és a kortársak érzelmi megnyilvánulásait. A megterhelő érzelmekkel nem tud egyedül megküzdeni. A gyermekkor meghatározó érzelmei: a szeretet, a biztonság, a bizalom, a félelem. Fontos e korosztály esetében a szülővel, a tanárokkal, a tekintélyszemélyekkel való kapcsolat.

Fontos szempont a tanító nyitott, válaszkész, az őszinte véleménynyilvánítást folyamatosan fenntartó, támogató és tiszteletben tartó pedagógiai attitűdje a tanulók életkori sajátosságainak figyelembevételével. A tanórákon a korosztály képességeihez alkalmazkodva nagyobb súllyal jelennek meg a rajzos, kreatív, mozgásos, dramatikus játékok, helyzetgyakorlatok. Új elem az önmagára figyelő magatartás fejlesztése, az érzések, gondolatok pontos megfogalmazása. Mind az életkor, mind a tantárgy sajátosságai miatt az 1–2. osztályos kerettantervben különös jelentősége van az egyéni különbségeket figyelembe vevő, tanulói sokszínűsége érzékenyen reagáló differenciált bánásmódnak.

Az 1–2. évfolyam kerettantere a tanulók önmagukhoz való viszonyulására, alapvető önismeretére, valamint elemi környezetükre, a rokon és kortárskapcsolatok közegére összpontosít. Az első két évfolyamon a társadalmunk kulturális életét alapvetően meghatározó zsidó-keresztény kultúra világképével és szokásrendszerével ismerkednek meg. Ezek az egyházi ünnepekörök és hagyományok közös feldolgozásával valósulnak meg. A

tevékenységközpontú, tanulási tapasztalatokra épülő módszerek lehetőséget nyújtanak a személyes véleményalkotásra, a közösséghez tartozás élményének megélésére.

Az általános iskola 1–2. évfolyamán egyre több időt töltenek a gyerekek a kortársaikkal, s ennek eredményeként felerősödnek a versengések, az együttműködést igénylő helyzetekben átélt sikerek és kudarcok, illetve a külső visszajelzések. Ezek hatására spontán módon kezd átformálódni a gyerekek önértékelése. Ez a folyamat jó alapot kínál az önismeret és a társas kultúra, valamint a szociális kompetencia fejlődésének tudatos pedagógiai eszközökkel való támogatására.

A tanulók megismerési folyamatai – az észlelés, a figyelem, az emlékezet, a képzelet és a gondolkodás – szintén jelentős változáson mennek át ebben az életszakaszban, amire az erkölcsstanórákon is ráépülhet a szóbeli anyanyelvi kommunikáció célzott fejlesztése. Mindazonáltal az önkifejezés legjellemzőbb formája ebben az időszakban a tanulságok direkt módon való megfogalmazása helyett a mesélés, az élményeken alapuló rajzolás, festés, mintázás és a mozgás. Ez jó lehetőséget teremt az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség életkornak megfelelő formálásához is.

A nevelői közösségnek érzékenyen kell alkalmazkodnia az eltérő szociokulturális háttérrel rendelkező gyerekek magukkal hozott sokféle normájához, az ezekből fakadó kulturális és képességbeli sokszínűséghez. Egyúttal azonban – a családi érték- és normarendszert kiindulási alapnak tekintve –, el kell kezdenie támogatni a gyerekeket abban, hogy fokozatosan be tudjanak illeszkedni az iskolai közösség érték- és normavilágába. Nagyon fontos, hogy a pedagógus és a gyermek kapcsolatában ne jelenjék meg az agresszió semmilyen formája, és a tanító magatartása az általa is elvárt proszociális viselkedés mintáit közvetítse tanítványai felé. Ugyanilyen fontos, hogy kontroll alatt tartsa esetlegesen meglévő előítéleteit, valamint a tanítványai körében spontán módon megjelenő előítéletes viselkedési elemeket. Jelentős mértékben függ ugyanis ettől, hogy miként alakul az osztály kisebbség(ek)hez tartozó tagjainak énképe és autonóm erkölce.

Az 1–2. osztályosok gondolkodásának általános sajátossága a konkrét műveleti jelleg. Igazán tárgyak és események jelenlétében tudnak problémákat mérlegelni és megoldani. Hosszabb ideig képesek már szándékos figyelemre, de könnyebben tudnak valamit átélni, mint figyelmüket szándékosan a feladatra összpontosítani. Idegrendszerük működését még az agyuk érzelmi-indulati életet szabályozó központja uralja. A tantárgy keretében felvetődő erkölcsi kérdéseket ezért érdemes mindig valamilyen konkrét és az adott pillanatban jelen lévő – látott, hallott vagy cselekvéses módon átélhető – élményhez kapcsolni. Az életkornak leginkább megfelelő élmények közege pedig ebben az életszakaszban a mese világa. A gyerekek ugyanis 7–8 éves korukig a mesék közegeiben tudják legkönnyebben kezelni félelmeiket és szorongásaikat. Az élet olyan nagy kérdéseire, mint például az elválás vagy a halál, ebben a közegeben kapnak számukra feldolgozható módon választ – miközben azért persze már pontosan különbséget tudnak tenni a mese és a valóság között.

Bár a tantárgy egészében később fontos szerepet töltenek be a dilemmák és a viták, az 1–2. osztályos gyerekek foglalkozásain ezeknek még kevésbé van helye. Ennek a korosztálynak mindenekelőtt állandóságra és érzelmi biztonságra van szüksége a fejlődéshez. A társas helyzeteken belüli nézőpontváltás – hol egyik, hol másik szerepbe helyezkedve – azonban már

az ő esetükben is jól gyakoroltatható, előkészítve ezzel az empátia és az érvelő vita képességének későbbi kialakulását.

Az iskola tankönyvválasztásának általános szempontjai

A szakmai munkaközösségek a tankönyvek, taneszközök kiválasztásánál a következő szempontokat veszik figyelembe:

- a taneszköz feleljen meg az iskola helyi tantervének;
- a taneszköz legyen jól tanítható, jól tanulható;
- a taneszköz nyomdai kivitelezése legyen alkalmas a tantárgy óraszámának és igényeinek megfelelő használatra a tanév(ek) során;
- a taneszköz minősége, megjelenése legyen alkalmas a diákok esztétikai érzékének fejlesztésére, nevelje a diákokat igényességre, precíz munkavégzésre, a taneszköz állapotának megóvására;

Előnyben kell részesíteni azokat a taneszközöket:

- amelyek több éven keresztül használhatók;
- amelyek egymásra épülő tantárgyi rendszerek, tankönyvcsaládok, sorozatok tagjai;
- amelyekhez megfelelő nyomtatott kiegészítő taneszközök állnak rendelkezésre (pl. munkafüzet, tudásszintmérő, feladatgyűjtemény, gyakorló);
- amelyekhez rendelkezésre áll olyan digitális tananyag, amely interaktív táblán segíti az órai munkát feladatokkal, videókkal és egyéb kiegészítő oktatási segédletekkel;
- amelyekhez biztosított a lehetőség olyan digitális hozzáférésre, amely segíti a diákok otthoni tanulását az interneten elérhető tartalmakkal;

Javasolt taneszközök

Etika 1. Beszélgessünk! (szerző: Báder Ilona) (NAT 2020 és kerettanterv alapján felmenő rendszerben)

Erkölcstan 2. osztályosoknak (szerzők: Kriston-Bordi Zsuzsanna, Tölgyesi Lívía)

Erkölcstan 3. osztályosoknak (szerzők: Kriston-Bordi Zsuzsanna, Tölgyesi Lívía)

Erkölcstan 4. osztályosoknak (szerzők: Kriston-Bordi Zsuzsanna, Tölgyesi Lívía)

Digitális taneszközök:

Digitálisan elérhető oktató videók és tanító jellegű mesék, történetek, kisfilmek elérhetők az interneten, melyet összegyűjtve és aktuális tanmenetbe beillesztve alkalmazható az egyes órák tananyagának kiegészítéseként.

1. évfolyam

Tematikai egység címe	1. osztály éves óraszám
Éntudat – Önismeret	6 óra
Család – Helyem a családban	7 óra
Helyem az osztály közösségében	6 óra
A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	5 óra
A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	6 óra
Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	6 óra
	36 óra

Tematikai egység	Éntudat - Önismeret	Órakeret 6 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>		
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</i>	<i>Az énkép, az önkifejezés és az önbizalom fejlesztése. A saját környezet elemeihez való viszonyulás tudatosságának fejlesztése.</i>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Önismeret</i> Saját jellemzők Külső és belső tulajdonságok azonosítása, azok megítélésformáló ereje Saját környezet bemutatása <u>Iskolánk névadója: Tinódi Lantos Sebestyén</u></p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> személyes élmények megjelentetése sík vagy plasztikus alkotásokban.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> - beszédképesség, beszédbátorság fejlesztése - önismereti gyakorlatok - a szituációnak megfelelő nyelvhasználat fejlesztése</p>
<p><i>Érzelmek megismerése</i> Saját alapérzelmek felismerése, szóbeli megfogalmazása Gondolatok és érzelmek kifejezése a helyzethez illően Kellemes és kellemetlen érzelmeket kiváltó helyzetek felismerése Gondolatok és érzelmek kifejezési módjainak gyakorlása A veszélyt jelentő helyzetek azonosítása</p>	
<p><i>Fejlődés</i> A változások felismerése A testi és szellemi fejlődés lépéseinek azonosítása Saját erősségek és fejlesztésre váró területek, a két oldal egyensúlyának megtalálása Hatékony tanulási technikák és feltételek gyűjtése Saját tanulási célok és jó szokások meghatározása Saját viselkedésre vonatkozó reflektálás gyakorlása</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak én, viszonyulás a másik emberhez, érzelem, érzület, öröm, bánat, félelem, harag, otthon, védelem, bizalom, fejlődés, változás, cél, szokás</p>	

Tematikai egység	Család – Helyem a családban	Órakeret 7 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>A család és rokonság elemi szintű ismerete. Személyes tapasztalatok a családi és közösségi ünnepek kapcsán.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:</i>	<i>A családi-rokonsági kapcsolatok személyes értékeinek tudatosítása.</i> <i>A családi hagyományok és ünnepek átérzésének elősegítése.</i> <i>Az iskoláskor életmódbeli sajátosságainak tudatosítása.</i> <i>Annak felismertetése, hogy más családokban egészen más módon élhetnek a gyerekek.</i> <i>A mások szokásai iránti tisztelet megalapozása.</i> <i>Felismeri a családtagokkal és barátokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseit, törekszik ezek okainak feltárására, kezelésük érdekében erőfeszítéseket tesz.</i>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Egészséges életmód</i> A testi és lelki állapotok néhány fő jellemzőinek azonosítása, az érzelmek hatása a fiziológiai állapotokra Az egészséges életmód alapelemei, az egészségmegtartó stratégiák ismerete A biztonság feltételeinek megérzése a mindennapokban Kellemtelen, bántó, feszült helyzetek azonosítása (a jó és rossz stressz megkülönböztetése) Helyzetek azonosítása, melyekben segítség nyújtására vagy kérésére van szükség A tanács, segítség ajánlásának és kérésének módjainak gyakorlása</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> a családi- és az iskolai élet rendje.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> az internethasználat szabályai; videojátékokkal kapcsolatos élmények feldolgozása.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> élet a családban; családi rendezvények, ünnepek, események; iskolai és osztályrendezvények.</p>
<p><i>Családi és tágabb kapcsolatok</i> Családtagok, családi viszonyok jellemzése A családtagok közös tevékenységeinek megismerése Szokások a családban, és azok szerepének felismerése Ünnepek a családban, a családi ünnepekhez kapcsolódó szokások átélése A család tágabb kapcsolatrendszerének azonosítása: barátok, szomszédok, távoli rokonok, ismerősök</p>	
<p><i>Érzelmek kifejezése a családban, sorsfordító események</i> A pozitív, megtartó emberi kapcsolatokban megjelenő esetleges negatív érzelmek felismerése Módszerek megismerése a negatív érzelmek kezelésére A családon belüli lehetséges konfliktusok megérzése Változások, események azonosítása a családban A szeretet kifejezésének és elfogadásának módjainak gyakorlása</p>	
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak biztonság, egészség, családtag, rokon, barát, ismerős, hétköznap, hétvége, ünnep, szeretet, tisztelet.</p>	

Tematikai egység	Helyem az osztály közösségében	Órakeret 6 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>Személyes tapasztalatok az elemi szintű kommunikációról.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</i>	<p><i>A személyes kapcsolatok és vonzódások világában való tájékozódás képességének fejlesztése, mások elfogadásának segítése.</i></p> <p><i>Az alapvető kommunikációs formák tudatos használatának fejlesztése.</i></p> <p><i>A személyes érzések és gondolatok kifejezésének gyakoroltatása.</i></p> <p><i>A testi és érzelmi biztonságra vonatkozó gyermekjogok megismerése.</i></p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Kommunikáció</i> A társas érintkezés és a beszélgetés alapvető szabályainak ismerete Alapvető testbeszéd-jelzések azonosítása és értelmezése A verbális és-nonverbális kommunikációs elemek azonosítása, az együttérzés kifejezése Egyenrangú és kölcsönös kommunikáció, kommunikációt és megértést segítő verbális és non-verbális elemek felismerése <u>Iskolánk házirendjének ismertetése.</u></p>	<p><i>Környezetismeret:</i> különbség a felnőttek és a gyerekek között.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> egyszerű ítéletalkotás mesék szereplőiről; mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékokban; szöveges üzenetek érzelmi tartalmának megértése. A szituációnak megfelelő nyelvhasználat alkalmazása. Nem verbális jelzések tartalmának felismerése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> átélt esemény vizuális megjelenítése; a kép és a hang szerepének megfigyelése animációs mesékben; a közvetlen és közvetett kommunikáció közti különbségek felismerése.</p>
<p><i>Kortárs kapcsolatok</i> Kapcsolatok kialakítása, ápolása kortársakkal A kapcsolatok kialakulását segítő és gátló viselkedési formák megkülönböztetése A kortárs kapcsolatok minőségének meghatározása, a barátságok jellemzőinek felismerése A barátság kezdeményezése és ápolása</p>	
<p><i>Konfliktusok</i> Az elfogadás és az elutasítás jelzéseinek azonosítása Vita, veszekedés, harag okainak feltárása, a kibékülés, megbeszélés módjai, a megbocsátás elfogadása Az egyenlőtlen és bántó helyzetek felismerése, és a rájuk való megfelelő reakció tanulása</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak figyelem, testbeszéd, tisztelet, sértés, vita, harag, kibékülés, elfogadás, megbocsátás, lelkiismeret</p>	

Tematikai egység	A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	Órakeret 5 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>Személyes tapasztalatok a környezetben élő emberekkel kapcsolatban.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:</i>	<i>A különböző lakóhelyek és közösségek értékeinek tudatosítása.</i> <i>A helyi társadalomba való beágyazottság tudatosítása.</i> <i>A lakóhelyi közösséghez fűződő kapcsolatok és értékek tudatosítása.</i> <i>A lakóhelyi közösség hagyományainak megismertetése.</i> <i>Annak megértetése, hogy más emberek sokszor más körülmények között élnek.</i>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A lakóhely jellemzői</i> Saját kedvelt helyszínek a lakókörnyezetben, a lakóhelyhez kötődés megfogalmazása Saját lakóhely néhány nevezetességének, fontos helyeinek, személyeinek megismerése Felismeri a lakókörnyezet közös gondozásának módjait és fontosságát <u>Lakóhelyi és iskolai hagyomány: Zrínyi emlékűnepség, Tinódi nap.</u> Ha igen, részt szoktam-e venni ezekben? Mi a jó bennük?</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> környezetünk külső és belső terei.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> ünnepkörökhöz kapcsolódó érdekességek, feladatok.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a vallási kultúrák világa; alapvető erkölcsi-esztétikai kategóriák (igazságosság, tisztelet, segítőkészség, együttműködés).</p>
<p><i>Közös ünnepek</i> Az egyes egyházak ünnepkörei A nemzeti ünnepek háttérében álló történetek megismerése Családi, iskolai és nemzeti ünnepek jellegének megkülönböztetése Az ünnepekhez való saját kapcsolódási pontok keresése (érzelmek, gondolatok, szokások) Személyes részvétel a közös ünneplés előkészítésében, lebonyolításában</p>	
<p><i>Az együttélés szabályai</i> A társas szabályok szerepének meghatározása az együttélésben A szabályszegés következményeinek felismerése Az osztály életének közös megszervezése, megbeszélési technikák gyakorlása, kompromisszumos megoldások felismerése</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak lakóhely, szabály, alkalmazkodás, egyenlőség, igazságosság, együttműködés, érzelem, büszkeség</p>	

Tematikai egység	A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	Órakeret 6 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>Mesék, versek alapján szerzett tapasztalatok a fantáziavilágról. A környezet élővilágának ismerete személyes tapasztalatok útján.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</i>	<p><i>A lakóhelyi élővilághoz fűződő személyes kapcsolat kialakulásának elősegítése.</i></p> <p><i>A környező élővilág megóvására irányuló felelősségérzet megalapozása.</i></p> <p><i>Felelősséggel való gondoskodás háziállatokról vagy a környezetünkben előforduló állatokról, növényekről.</i></p> <p><i>Néhány veszélyeztetett faj megismerése, ezek veszélyeztetettségének okainak megismerése, és az élővilág védelmének felismerése, megfogalmazása.</i></p> <p><i>A környezetvédelmi szempontok figyelembevétele a fogyasztási szokásokban.</i></p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A természet védelme</i></p> <p>Példák megfogalmazása ember és természet kapcsolódására</p> <p>Állatok és növények felelős gondozásának gyakorlása</p> <p>A saját környezetben található természeti értékek gyűjtése</p> <p>A természetvédelem fontosságának a felismerése</p> <p>Veszélyeztetett élőlények és veszélyeztetettségük okainak megismerése</p> <p>Környeztkárosító cselekvések azonosítása, elkerülése</p> <p><u>Helyi természeti adottságok, természetvédelmi körzetek megismertetése.</u></p>	<p><i>Környezetismeret:</i></p> <p>szobanövények és házi kedvencek gondozása; veszélyeztetett fajok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i></p> <p>a természeti környezet elemeinek megjelenítése.</p> <p>elképzelten dolog vizuális megjelenítése; különböző anyagok használata a kifejezés szándékával; képzeletbeli helyek, terek megjelenítése különféle technikákkal</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i></p> <p>növényápolás, állatgondozás.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i></p> <p>alapvető erkölcsi-esztétikai kategóriák (szép-csúnya, jó-rossz, igaz-hamis).</p>
<p><i>Környezetvédelem</i></p> <p>A fenntarthatóság helye a mindennapi cselekvésben</p> <p>A szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása</p> <p>A takarékoság elvének elfogadása, megfogalmazása</p> <p>A környeztkárosító magatartások elkerülési módjainak megismerése</p> <p>A saját, a természetben tanúsított viselkedésének kontrolálása</p> <p>Stratégiák kialakítása a környeztkárosító magatartás elkerülésére</p>	
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak</p> <p>gondozás, gondoskodás, veszélyeztetett, természetvédelem, környeztkárosítás, hulladék, szelektív gyűjtés, környezetvédelem</p>	

Tematikai egység	Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	Órakeret 6 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>A környezet élővilágának ismerete személyes tapasztalatok útján. A környezet- és természetvédelemmel kapcsolatos fogalmak ismerete, alkalmazásának lehetőségei a gyakorlatban.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</i>	<i>Saját kérdések megfogalmazása az ismeretlenről. Gondolatok megfogalmazása a tapasztalaton túli világról.</i>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Kérdések a világról</i> Saját kérdések megfogalmazása az ismeretlenről A környező világ megismerési módjainak összegyűjtése (megfigyelés, magyarázat, tapasztalat – szöveges, filmes források használata) Gondolatok megfogalmazása a tapasztalaton túli világról (gondoskodás, gondviselés, megismeret, képzelet, világmindenség, idő fogalma)</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> a környező világ megismerése, tapasztalati úton történő vizsgálata.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> a környező világ, vallás elemeinek megjelenítése különféle technikákkal.</p>
<p><i>Vallás, hit</i> Egyházi ünnepkörök és a hozzájuk kapcsolódó népszokások: Mikulás, karácsony, húsvét, pünkösd történetének megismerése (pl.: Jézus születésének története a keresztény vallásokban, hanuka ünnepe a zsidó vallásban) A környezetben található egyházak, felekezetek néhány vallási szokásának megismerése</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> ünnepkörökhöz kapcsolódó készülődés időszakában elvégzendő feladatok.</p>
<p><i>Erkölc</i> Az együttélést befolyásoló főbb értékek azonosítása vallási vagy kulturálisan hagyományozott történetekben (bibliai történetek, mesék, mondák) A szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem megjelenési módjainak felismerése a mindennapokban Gondolatok megfogalmazása a jóról és a rosszról Annak felismerése, hogy az emberek nem egyértelműen jók vagy rosszak, csak a cselekvéseik ítélték meg</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a mesék világa, vallási kultúrák világa; alapvető erkölcsi-esztétikai kategóriák (szeretet, tisztelet, segítőkészség, jó-rossz).</p>
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak Vallás, hit, egyházi ünnepkörök, népszokások, érték, szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem, jó és rossz</p>	

Értékelés:

Szöveges értékelés félévkor és év végén jól megfelelt ill. megfelelt minősítéssel.

A tanulók értékelésénél figyelembe kell venni, mennyire aktívan vesznek részt az órákon, pl.: szabad beszélgetésekben, csoportmunkában, közös játékokban, egyéni alkotó tevékenységekben.

A továbbhaladás feltételei 1. évfolyam végén:

- A tanuló életkorának megfelelő reális képpel rendelkezik saját külső tulajdonságairól, tisztában van legfontosabb személyi adataival.
- Képes átlátni társas viszonyainak alapvető szerkezetét.
- Képes érzelmileg kötődni környezetéhez és a körülötte élő emberekhez.
- Képes kapcsolatba lépni és kommunikálni környezeté tagjaival.
- Érzi a szeretetkapcsolatok fontosságát.

2. évfolyam

Tematikai egység címe	2. osztály éves óraszám
Az én világom	5 óra
Társaim – Ők és én	6 óra
Közvetlen közösségeim – A család és a gyerekek	9 óra
Tágabb közösségeim – A lakóhelyi közösség	6 óra
A környező világ	6 óra
A kerettantervben ún. szabad órakeret, az éves óraszám 10%-a	4 óra
	36 óra

Tematikai egység	Az én világom	Órakeret 6 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>A személyes adatok elemi szintű ismerete. Tapasztalatok a problémás helyzetekről.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</i>	<i>Az énkép, az önkifejezés és az önbizalom fejlesztése. A saját környezet elemeihez való viszonyulás tudatosságának fejlesztése.</i>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Ki vagyok én?</i> Hol születtem és mikor? Hány éves vagyok? Kik a szüleim? Mit tudok magamról? Milyen voltam kisebb koromban? Miben változtam? Milyen jelek tartoznak hozzám, amelyek az én helyemet, az én dolgaimat jelölik és megkülönböztetik azokat a másokétól?</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> személyes élmények megjelentetése sík vagy plasztikus alkotásokban.</p>
<p><i>Ilyen vagyok</i> Milyennek látom magam, ha tükörbe nézek? Hasonlítok-e valakire a családban? Mit szeretek magamon? Van-e olyan, amit nem szeretek, és ha igen, miért? Minek szoktam örülni, mitől leszek szomorú, és mitől félek? Ha szomorú vagyok vagy félek, mitől múlnak el ezek a rossz érzések? Hogyan tudok vigyázni magamra és az egészségemre? Miben kell erősödnöm?</p>	
<p><i>Kedvenc helyeim, tárgyaim és tevékenységeim</i> Hol szeretek lenni, és hol nem, miért? Hová szeretnék eljutni? Melyek a legkedvesebb játékaim és tárgyaim? Miért szeretem ezeket? Hogyan vigyázok rájuk? Mit szeretek játszani és kivel? Mit szeretek csinálni és mit nem? Miért?</p>	

<p><i>Nehéz helyzetek</i> Mit könnyű megtennem, és mit nehéz? Voltam már olyan nehéz helyzetben, amikor először nem tudtam, mit kell tennem? Végül mit tettem? Mit csinálnék most, ha ugyanabban a helyzetben lennék?</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak Lány, fiú, születésnap, változás, öröm, szomorúság.</p>	

Tematikai egység	Társaim – Ők és én	Órakeret 6 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>A rokonság ismerete. A személyes kapcsolatok alapszabályai</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</i>	<p><i>A személyes kapcsolatok és vonzódások világában való tájékozódás képességének fejlesztése.</i> <i>Az alapvető kommunikációs formák tudatos használatának fejlesztése.</i> <i>A személyes érzések és gondolatok kifejezésének gyakoroltatása.</i></p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Akiket ismerek</i> Kiket ismerek a rokonságból, az iskolából és máshonnan? Milyen kapcsolat fűz hozzájuk? Ki mennyire áll közel hozzám? Kiket szeretek, kiket nem, és miért? Miért jó, ha különféle ismerőseink vannak?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> különbség a felnőttek és a gyerekek között.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> egyszerű ítéletalkotás mesék szereplőiről; mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékban; szöveges üzenetek érzelmi tartalmának megértése.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> átélt esemény vizuális megjelenítése; a kép és a hang szerepének megfigyelése animációs mesékben; a közvetlen és közvetett kommunikáció közti különbségek felismerése.</p>
<p><i>Mások másmilyenek</i> Milyenek más gyerekek? Mi mindenben különböznek tőlem? Vajon milyennek látnak ők engem?</p>	
<p><i>Kapcsolatba lépek másokkal</i> Milyen helyzetekben és milyen okból lépek kapcsolatba másokkal? Hogyan szólítsam meg a különböző korú közeli és távolabbi ismerősöket? Hogyan szólítsam meg az iskola idősebb tanulóit, a tanárokat és az iskolában dolgozó többi felnőttet?</p>	
<p><u>Helyes köszönési formák a felnőtteknek, illetve gyermektársainknak.</u></p>	
<p>Hogyan kérhetek segítséget felnőttektől és gyerekektől? Hogyan szólítsak meg egy ismeretlen embert, ha segítségre van szükségem? Hogyan viselkedjek, ha engem szólítanak meg? Hogyan illik viselkednem különböző helyzetekben?</p>	
<p><u>Az iskolai házirend ismertetése.</u> Mit tegyek, ha idegen ember szólít meg az utcán? Kiben bízhatok meg?</p>	

<p><i>Gondolataim és érzéseim kifejezése</i></p> <p>Honnan tudhatom egy másik emberről, hogy mit érez? Mi mindent tudok kifejezni szavakkal, gesztusokkal és képekkel? Hogyan mutathatom meg, ha szeretek valakit? Miként fejezhetem ki elfogadható formában azt, ha nem szeretek valakit? Milyen jelek árulják el számomra, hogy milyen érzéseket vált ki másokból, amit mondok vagy teszek?</p>	
<p>Miben más az, ha személyesen találkozunk valakivel, mint hogyha telefonon vagy interneten beszélünk vele?</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p> <p>Ismerős, ismeretlen ember, megszólítás, udvariasság, illem, segítségkérés, érzés, gondolat, öröm, bánat, szeretet, rokonszenv, ellenszenv.</p>	

Tematikai egység	Közvetlen közösségeim – A család és a gyerekek	Órakeret 9 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>Iskolai és családi tapasztalatok a közösségi események, ünnep és hagyományok kapcsán.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:</i>	<p><i>A családi-rokonsági kapcsolatok személyes értékeinek tudatosítása.</i></p> <p><i>A családi hagyományok és ünnepek átérzésének elősegítése.</i></p> <p><i>Az iskoláskor életmódbeli sajátosságainak tudatosítása.</i></p> <p><i>Annak felismertetése, hogy más családokban egészen más módon élhetnek a gyerekek.</i></p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Különféle közösségeim</i></p> <p>Milyen csoportokhoz tartozom? Melyek az én közösségeim az iskolában és az iskolán kívül?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> az iskolai élet rendje.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> az internethasználat szabályai; videojátékokkal kapcsolatos élmények feldolgozása.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> élet a családban; családi rendezvények, ünnepek, események; iskolai és osztályrendezvények.</p>
<p><i>Család és rokonság</i></p> <p>Kikből áll a mi családunk? Milyen a kapcsolatunk azokkal a családtagjaimmal, akikkel együtt lakom? Vannak-e olyan közeli családtagjaim, akikkel nem közös lakásban lakunk? Jó, ha együtt vagyunk? Mit kapok tőlük, és én mit adok nekik? Hogyan tudjuk segíteni egymást? Vannak-e szabályok a családban, amelyeket be kell tartani? Kik tartoznak még a rokonságunkhoz, és velük milyen a kapcsolatunk? Mit jelent számunkra az, hogy rokonok vagyunk? Vajon más családok ugyanúgy élnek, mint mi? Mi mindenben különbözhet egyik család a másiktól?</p>	

<p><i>Családi hagyományok</i> Milyen hétköznapi családi szokásaink vannak? Mit szerettek ezek közül és mit nem? Miért? Milyen családi ünnepeink vannak, és hogyan tartjuk meg azokat? Mit szerettek közülük és miért? Van olyan is, amit nem szerettek? Miért? Miben különböznek más családok szokásai és ünnepei a mieinktól?</p>	
<p><i>A gyerekek élete</i> Hogyan telik egy napom az iskolában? Milyen a hétvégém? És milyen számomra egy ünnepnap vagy az iskolai szünet egy napja? Vajon máshol hogyan telik el a gyerekek egy-egy napja? Mi mindenben lehet más az életük, mint az enyém?</p>	
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak Család, rokon, segítségnyújtás, szokás, hagyomány, ünnep, hétköznapi feladat, szabadidő.</p>	

Tematikai egység	Tágabb közösségeim – A lakóhelyi közösség	Órakeret 6 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>A lakóhely ismerete.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:</i>	<p><i>A helyi társadalomba való beágyazottság tudatosítása.</i> <i>A lakóhelyi közösséghez fűződő kapcsolatok és értékek tudatosítása.</i> <i>A lakóhelyi közösség hagyományainak megismertetése.</i> <i>Annak megértetése, hogy más emberek sokszor más körülmények között élnek.</i></p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Akik körülöttünk élnek</i> Kik élnek körülöttem, és kivel milyen kapcsolatban vagyok? Mi köt össze azokkal, akikkel egy helyen (községben, városi lakónegyedben, utcában, társasházban) élek? Vannak-e közös lakóhelyi szokásaink és hagyományaink? <u>Iskolai szokásaink: Tinódi nap, Március 15-i ünnepség</u> <u>Lakóhelyi hagyomány, ünnep: Zrínyi nap.</u> Ha igen, részt szoktam-e venni ezekben? Mi a jó bennük?</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> környezetünk külső és belső terei.</p>
<p><i>Más lakóhelyek, más szokások</i> Máshol jártam már a családommal vagy az iskolával? Milyen más helyekkel állnak kapcsolatban a szüleim és a rokonaim? Mi mindenben különböznek ezek a mi lakóhelyünktől? Vajon vannak-e egészen másféle lakóhelyek is hazánkban és a világ más részein?</p>	
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak Lakóhely, szomszéd, falu, város, szokás, hagyomány.</p>	

Tematikai egység	A környező világ	Órakeret 6 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>Ismeretek a környezetében élő növényekkel és állatokkal kapcsolatban. A mesevilág megkülönböztetése a valós környezettől.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</i>	<i>A lakóhelyi élővilághoz fűződő személyes kapcsolat kialakulásának elősegítése. A környező élővilág megóvására irányuló felelősségérzet megalapozása.</i>	
Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok	
<i>Kicsik és nagyok</i> Mi nagyon kicsi, és mi óriási? Mi van nagyon közel és mi van borzasztóan messze? Mi van alattunk, és mi van felettünk? Mi volt nagyon régen, és mi lesz a távoli jövőben? Honnan tudhatunk ezekről a dolgokról?	<i>Környezetismeret:</i> szobanövények és házi kedvencek gondozása; veszélyeztetett fajok. <i>Vizuális kultúra:</i> a természeti környezet elemeinek megjelenítése.	
<i>A képzelet határai</i> Hová tudunk eljutni, és hová nem tudunk? Merre járunk az álmainkban? Hol játszódnak a mesék, és kik a szereplőik? Kiknek a fejében születnek a mesék? Én is kitalálhatok meséket?	<i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> növényápolás, állatgondozás.	
<i>A jó és a rossz</i> Kik a jók és kik a rosszak a mesékben? Honnan tudjuk? Mi mindent tesznek a jó és mit a gonosz szereplők? Miért és hogyan harcolnak egymással a mesékben a jó és gonosz oldal hősei?	<i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a mesék világa; alapvető erkölcsi-esztétikai kategóriák (szépcsúnya, jó-rossz, igaz-hamis).	
<i>Növények és állatok a környezetünkben</i> Miért jó, hogy vannak körülöttünk növények? Mi változna meg, ha hirtelen eltűnnének? Hogyan tudunk vigyázni rájuk és részt venni a gondozásukban? Vajon felelősek vagyunk-e az erdőkben és a réteken élő növényekért is? Mit tudunk tenni értük? Milyen állatok élnek a környezetünkben? Hogyan tudunk részt venni a gondozásukban? Mit jelentenek számunkra a velünk élő házi állatok? Mi az, amit megtehetünk egy állattal, és mi az, amit nem szabad megtennünk?	<i>Vizuális kultúra:</i> elképzelt dolog vizuális megjelenítése; különböző anyagok használata a kifejezés szándékával; képzeletbeli helyek, terek megjelenítése; meseszereplők megjelenítése különféle technikákkal.	
<i>A természet védelme</i> Melyek a kedvenc helyeim a vidékünkön, és miért éppen ezeket szeretem? Miért hívnak egyes tájakat, növényeket vagy állatokat védettnek? Én hogyan tudok hozzájárulni a természet és az élővilág értékeinek megóvásához?		
Kulcsfogalmak/fogalmak Természet, vidék, környezet, táj, növény, állat, felelősség, gondozás, védett növény és állat, természetvédelem. Kicsi, nagy, óriási, múlt, jövő, mese, álom, képzelet, jó, rossz, gonosz, harc.		

Étékelés:

Szöveges értékelés félévkor és év végén jól megfelelt, illetve megfelelt minősítéssel.

A tanulók értékelésénél figyelembe kell venni, mennyire aktívan vesznek részt az órákon: pl. szabad beszélgetésekben, csoportmunkában, közös játékokban, egyéni alkotó tevékenységekben.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén
<p>A tanuló életkorának megfelelő reális képpel rendelkezik saját külső tulajdonságairól, tisztában van legfontosabb személyi adataival.</p> <p>Átlátja társas viszonyainak alapvető szerkezetét.</p> <p>Képes érzelmileg kötődni környezetéhez és a körülötte élő emberekhez.</p> <p>Képes kapcsolatba lépni és a partner személyét figyelembe véve kommunikálni környezeté tagjaival, különféle beszédmódokat tud alkalmazni.</p> <p>A beszélgetés során betartja az udvarias társalgás elemi szabályait.</p> <p>Érzi a szeretetkapcsolatok fontosságát.</p> <p>Érzi, hogy a hagyományok fontos szerepet játszanak a közösségek életében.</p> <p>Törekszik rá, hogy érzelmeit a közösség számára elfogadható formában nyilvánítsa ki.</p> <p>Képes átélni a természet szépségét, és érti, hogy felelősek vagyunk a körülöttünk lévő élővilágért.</p> <p>Képes rá, hogy érzéseit, gondolatait és fantáziaképeit vizuális, mozgásos vagy szóbeli eszközökkel kifejezze.</p> <p>Tisztában van vele és érzelmileg is képes felfogni azt a tényt, hogy más gyerekek sokszor egészen más körülmények között élnek, mint ő.</p> <p>Meg tudja különböztetni egymástól a valóságos és a virtuális világot.</p>

A tovább haladás feltételei a 2. évfolyam végén:

- A tanuló életkorának megfelelő reális képpel rendelkezik saját külső tulajdonságairól, tisztában van legfontosabb személyi adataival.
- Képes átlátni társas viszonyainak alapvető szerkezetét.
- Képes érzelmileg kötődni környezetéhez és a körülötte élő emberekhez.
- Képes kapcsolatba lépni és a partner személyét figyelembe véve kommunikálni környezeté tagjaival.
- Képes különféle beszédmódokat alkalmazni.
- Érzi a szeretetkapcsolatok fontosságát.
- Betartja az udvarias társalgás elemi szabályait.
- Érzi, hogy a hagyományok fontos szerepet játszanak a közösségek életében.

3–4. évfolyam

9–10 éves koruk körül társas életük és mentális képességeik változását megalapozó jelentős biológiai átalakuláson mennek keresztül a gyerekek. Ez teszi képessé őket arra, hogy figyelmüket irányítsák, terveket készítsenek és önmagukra is reflektáljanak. E változások jó lehetőséget kínálnak a testi és lelki egészségre neveléshez, a hazafias nevelés, valamint a családi életre nevelés különféle témáinak feldolgozásához – a tanulási formákat pedig jól össze lehet hangolni az anyanyelvi kommunikációs kompetencia aktuális fejlesztési céljaival.

Ebben az életszakaszban erősödik meg a gyerekekben a szabályok elfogadásának belső készítése, ami a közösségi szabályok megalkotásában és betartásuk ellenőrzésében való részvétel gyakorlása révén jó kiindulási pontot ad az állampolgárságra és demokráciára nevelés megalapozásához.

Az írás-olvasás alapvető készségeinek elsajátítását követően ebben az időszakban már ráépülhet az alapkészségek bázisára a digitális kompetenciafejlesztés néhány eleme – elsősorban hangfelvételek, képek és videók készítése, illetve lejátszása, valamint képek szerkesztése és rövid szövegek alkotása számítógép segítségével – az erkölcsstan óra tevékenységeihez kapcsolódóan.

Bár ebben az életszakaszban nő a szóbeliség súlya az önkifejezésben, a foglalkozások témakörei még mindig jó lehetőséget kínálnak az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztésére – immár kiegészülve a szöveges-dramatikus és bábjátékos formák alkalmazásával.

9–10 éves korban nagymértékben erősödik a gyerekek realitásérzéke, növekszik áttekintő, absztraháló, analizáló-szintetizáló képességük. Érzelmi életük is sokat változik. Megszűnik a kisgyerekkori „álomszerű” lét. Az öntudatra ébredést, a külső és a belső világ szétválását gyakran egyedüllétként élik át. Az ebből fakadó magányosság és feszültség feloldásában sokat segíthetnek nekik azok a szabad beszélgetések, amelyek az erkölcsstan órák egyik legfontosabb munkaformájának tekinthetők. Bár a rajzolás-festés-mintázás még mindig sokak számára az önkifejezés kedves formája, az egyre összetettebbé váló érzések és gondolatok kifejezésére fokozatosan alkalmasabbá válik a beszéd. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az órai beszélgetések csak akkor lesznek valóban személyiségformáló hatásúak, ha légkörük feszültségmentes, mindenki számára elfogadó – és őszinteségének csupán a többiek tiszteletben tartása szab korlátot, ami hosszabb távon a kulturált vita szabályainak elsajátítását jelenti.

Ebben az életszakaszban a felnőtt minta követésének fokozatosan helyébe lép a kortárs minta követése, s egyre inkább a kortársak közül kerülnek ki azok, akikre a tanulók referencia személyként tekintenek. Ez nem csökkenti annak a fontosságát, hogy a pedagógusnak mindenkor hiteles erkölcsi modellt kell közvetítenie, viszont előtérbe hozza az órákon azokat a hétköznapi, irodalmi vagy filmbeli témákat, amelyek már nem a tündérmesékhez, hanem a tanulók reálisabb világához kapcsolódnak.

A gyerekek általában kilenc éves koruk táján kezdenek el kételkedni a korábban elsajátított normák, világképi elemek érvényességében, s fontos átalakuláson megy keresztül kritikai érzékük is. Így ebben a szakaszban már helye van az életkornak megfelelő dilemmák felvetésének, és az olyan jellegű értékelő beszélgetések kezdeményezésének, amelyekből később majd megszülethet a klasszikus erkölcsi dilemmavita.

Mivel analízáló-szintetizáló gondolkodásuk fejlődése révén a gyerekek egyre inkább képessé válnak a különböző viselkedési formák és hatásaik közötti kapcsolat felfedezésére, ekkor már teremthetők számukra olyan valós vagy fiktív döntési helyzetek, amelyekben a várható következményeket mérlegelve, lelkiismeretük szavára kell hallgatniuk.

3. évfolyam

Tematikai egység címe	3. osztály éves óraszám
Milyen vagyok, és milyennek látnak mások?	5 óra
Közösségben és egyedül - a társaim és én	6 óra
Az osztály és az iskola	6 óra
Kulturális-nemzeti közösség	9 óra
Környezetem és én – Az épített és a tárgyi világ	3 óra
A mindenség és én – Születés és elmúlás	4 óra
A kerettantervben ún. szabad órakeret, az éves óraszám 10%-a	3 óra
Az össz. óraszám:	36 óra

Tematikai egység	Milyen vagyok, és milyennek látnak mások?	Órakeret 5 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>Elemi szintű gyakorlat személyek jellemzésében.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</i>	<i>Az önismeret erősítése és az önellfogadás segítése. Az önkontroll és a szociális magatartás kialakulásának támogatása. A sajátán kívüli nézőpontok felvételének gyakoroltatása, értéket képviselő példaképek keresése.</i>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Tulajdonságaim</i> Milyen külső és belső tulajdonságaim vannak? Mi változott meg rajtam az iskolába lépésem óta és mi nem? Mitől változnak a tulajdonságaim? Miben vagyok ügyes, és miben kevésbé? Milyen tulajdonságaimat szeretem a legjobban? Miért?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> mitől látunk valakit szépnek; külső és belső tulajdonságok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> emberábrázolás a művészetben; portré és karikatúra; emberi gesztusok értelmezése és kifejezése; a karakterábrázolás filmes eszközei; saját érzelmek felismerése és kifejezése mozgóképek és hanganyagok segítségével.</p>
<p><i>Szokásaim, érzelmeim és indulataim</i> Hogyan szoktam játszani? Hogyan tanulok? Hogyan vigyázok az egészségemre? <u>Tisztaság és rendezettség a környezetünkben, egyéni felszerelés, a ruházat állandó rendezettsége.</u> Milyen feladataim vannak otthon, a családban és az iskolában? Mivel és hogyan töltöm a szabad időmet? Szoktam-e segíteni a szüleimnek, a testvéreimnek és az osztálytársaimnak? Miben és hogyan?</p>	
<p><i>Ahogy mások látnak engem</i> Mit szeretnek bennem a szüleim, a testvéreim, a nagyszüleim és más rokonaim? Milyennek látnak a tanáraink, a barátaim és mások?</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> jellemzés készítése emberekről; vélemények összevetése.</p>

<p><i>Hősök és példaképek</i> Zrínyi Miklós, Horváth Stancsics Márk Kik a kedvenc hőseim és miért? Kire szeretnék hasonlítani? Miben és miért? Milyen tulajdonságaimon szeretnék változni? Miért és hogyan tudnám ezt megtenni?</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> önismeret.</p>
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak Külső tulajdonság, belső tulajdonság, önismeret, szokás, érzelem, indulat, öröm, szomorúság, düh, önzés, önzetlenség, segítőkészség, példakép.</p>	

Tematikai egység	Közösségben és egyedül - a társaim és én	Órakeret 6 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>A testbeszéd alapelemeinek ismerete. Személyes tapasztalatok az osztályközösség működéséről.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</i>	<p><i>A hatékony kommunikáció elemi feltételeinek tudatosítása.</i> <i>A baráti kapcsolatok létrehozásához, megtartásához és az esetleges konfliktusok kezeléséhez szükséges készségek fejlesztése.</i> <i>A mások kirekesztését elutasító szociális érzékenység erősítése.</i></p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Párbeszéd</i> Milyen helyzetekben beszélünk vagy beszélgetünk valakivel? <i>Megszólításmódok.</i> Vannak-e a párbeszédnek szabályai? Mi segítheti, és mi gátolhatja a párbeszédet?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> az emberi kommunikáció; beszéd, testbeszéd, arckifejezés, gesztusok; barátság; kommunikáció a barátok között.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> figyelem a beszélgetőtársra.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> médiaszövegek értelmezése és létrehozása, a közvetlen és az online kommunikáció összehasonlítása.</p>
<p>Mi mindent tudunk jelezni egymásnak arcjátékkal, testtartással, hanglejtéssel? Honnan tudom, hogy pontosan megértettem, amit a másik mondani akar? Mi mindent kell figyelembe vennem ahhoz, hogy a másik pontosan megértse, amit közölni akarok vele? Hogyan beszélgetünk otthon? Mi a különbség a családi és az iskolai beszélgetések között?</p>	
<p><i>Az igazi barát</i> Mitől függ, hogy kikkel vagyok szívesen együtt? Kikkel tudom megosztani örömeimet és bánataimat? Kinek mondhatom el a titkaimat? Kit nevezhetek a barátomnak?</p>	
<p><i>Békében és haragban</i> Szoktam-e veszekedni vagy verekedni? Ha igen, miért? Hogyan alakulnak ki ilyen helyzetek, és hogyan lehetne elkerülni azokat? Ki szoktunk-e utána békülni? Hogyan lehet egy összeveszés után kibékülni? Hogyan lehet elérni, hogy a békesség tartós legyen?</p>	
<p><i>Elfogadva és elutasítva</i> Mikor szoktam egyedül érezni magam? Milyen érzés ez? Mit csinállok ilyenkor?</p>	

Kulcsfogalmak/fogalmak

Párbeszéd, odafigyelés, testbeszéd, arcjáték, testtartás, hanglejtés, barátság, öröm, bánat, titok, harag, veszekedés, kibékülés, magányosság, elfogadás, kirekesztés.

Tematikai egység	Az osztály és az iskola	Órakeret 6 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>Az osztály szintjén megélt különböző tapasztalatok a tanórákhoz és egyéb közösségi tevékenységekhez kapcsolódóan.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:</i>	<i>Annak felismerése, hogy mindannyian többféle közösséghez tartozunk.</i> <i>Az összetartozás érzésének megerősítése az osztályon belül.</i> <i>A szabályok szerepének megértése a közösségek életében.</i> <i>A saját iskolához való kötődés érzésének erősítése.</i>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Közösségeim</i> Milyen csoportokhoz tartozom? Mi változott ezen a téren az utóbbi időben? Vannak-e új közösségek az életemben? Van-e olyan közösség, amelyikkel szorosabbá vagy lazábbá vált a kapcsolat? Mi lehet ennek az oka? Mit jelent nekem a családom az életem jelenlegi szakaszában? Változott-e valami a kapcsolatunkban a korábbiakhoz képest?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> magatartásformák, szabályok, viselkedési normák különféle élethelyzetekben; együttélés a családban; baráti kapcsolatok, iskolai közösségek.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> figurális alkotások létrehozása a környezetben élő emberek megjelenítésével.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> iskolai és osztályrendezvények; a közösségért végzett munka.</p>
<p><i>A mi osztályunk</i> Mi minden kapcsol egymáshoz bennünket az osztályban? Mi a közös bennünk, és miben különbözünk egymástól? Milyen közös szokásaink vannak? Összetartó csapat vagyunk-e? Miből derül ez ki? Miben és hogyan tudjuk segíteni egymást?</p>	
<p><i>Az osztály működése</i> Milyen közös szabályaink vannak az órán, a szünetben és egyéb helyzetekben? Ki találta ki ezeket a szabályokat? Készen kaptuk, vagy magunk alakítottuk ki azokat? Melyik szabálynak mi a célja? Mennyire tartjuk be ezeket a szabályokat?</p>	
<p><i>A mi iskolánk</i> Ki az iskolánk névadója, és mivel érdemelte ki, hogy iskolát neveztek el róla? Milyen szokások és hagyományok vannak a mi iskolánkban? Fontosak-e ezek? <u>Iskolánk névadója: Tinódi Lantos Sebestyén.</u> <u>Szokásaink: Alsós karácsony, Tinódi nap.</u> Vajon máshol milyenek az iskolák, és milyenek a hagyományaik? Lehet-e közöttük olyan, amelyet érdemes lenne átvenni?</p>	

Kulcsfogalmak/fogalmak

Csoport, közösség, csapat, összetartozás, hagyomány, szabály, szabályszegés, büntetés, szabályalkotás, felelősség.

Tematikai egység	Kulturális-nemzeti közösség	Órakeret 9 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	A családban, az iskolában és a lakóhelyen a korábbiakban megélt, ciklikusan visszatérő ünnepek és szokások.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	<p>Annak megértetése, hogy a magyar nemzeti közösség számára fontos összekötő kapocs a közös nyelv, a jelképek, a ciklikusan visszatérő szokások és ünnepek; az ezekkel való azonosulás elősegítése.</p> <p>Annak megmutatása, hogy Magyarországon belül számos kisebbség él, amelyek kultúrája a nemzeti kultúrát gazdagítja. A kisebbségek szokásainak és ünnepeinek bemutatása, elfogadásuk természetességének megalapozása.</p> <p>Annak megértetése, hogy más népeknek is megvannak a maguk kulturális hagyományai, amelyek ugyanolyan értékesek, és számukra ugyanolyan fontosak, mint nekünk a mieink.</p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A nyelv, ami összeköt</i> Milyen nyelven beszélek én, a szüleim, a nagyszüleim; milyen nyelven beszélnek egymással és velem? Milyen nyelvet használnak a szomszédaink? Hogyan kapcsol össze bennünket a közös nyelv? Milyen érzéseket kelt bennünk, ha valaki nem érti a nyelvet, amelyen mi beszélünk? És milyen érzés az, amikor mindenki más nyelven beszél körülöttünk? Mit lehet tenni egymás megértése érdekében, ha nem értjük egymás nyelvét? Hogyan lehet segíteni a közösség más anyanyelvű vagy nyelvi nehézséggel küzdő tagjait?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> jeles napok, ünnepek, helyi hagyományok.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> ítéletek megfogalmazása, érvelés, vitakészség; mások véleményének megértése, elfogadása.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Jelek a mindennapi életben; különböző kultúrák tárgyi világával való ismerkedés; a viselkedés szabályai az online közösségekben; kommunikációs szokások.</p>
<p><i>Szokások és jelképek</i> <u>Iskolai címer megbeszélése</u> Milyen népszokások élnek a mai Magyarországon? Fontos-e ezek megőrzése? Milyen jelképek fejezik ki a magyarság összetartozását? Mit jelentenek számomra ezek a jelképek?</p>	
<p><i>Ünnepek</i> <u>Március 15-i ünnepség Himnusz, Szózat éneklése/hallgatása közbeni viselkedés.</u> Milyen ünnepeket tart meg a magyar családok többsége? Közülük melyik mennyire fontos nekem? Melyek a nemzeti és állami ünnepeink? Mit ünneplünk ilyenkor, és mit jelentenek nekem ezek az ünnepek?</p>	

<p><i>A Magyarországon együtt élő kulturális közösségek szokásai</i></p> <p>Milyen kulturális közösségek élnek Magyarországon? Miben különböznek ezek szokásai és ünnepei és miben hasonlítanak egymásra?</p>	
<p><i>Más kultúrák – más szokások – más ünnepek</i></p> <p>Milyen érdekes szokásokat ápolnak, és milyen ünnepeket tartanak a világ más részein élő kulturális közösségek?</p>	
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak</p> <p>Anyanyelv, jelkép, nemzeti jelkép, népszokás, családi ünnep, nemzeti és állami ünnep, vallási ünnep.</p>	

Tematikai egység	Környezetem és én – Az épített és a tárgyi világ	Órakeret 3 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>Helyi vagy múzeumi honismereti tapasztalatok.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:</i>	<i>Annak megéreztetése, hogy mindannyiunknak lehet szerepe a múlt értékeinek megőrzésében és továbbörökítésében. A tudatos vásárlói szemlélet kialakulásának támogatása.</i>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Lakóhelyi épített örökségünk</i></p> <p>Milyen utcákat, tereket, épületeket örököltünk az előtünk élő nemzedékektől?</p> <p><u>Történelmi nevezetességeink: Vár, Török ház, Zrínyi tér épületei, templomaink stb.</u></p> <p>Mit érdemes megőrizni és miért a múlt építményeiből? Hol vannak ezek jobb helyen: ott, ahová eredetileg épültek vagy a múzeumfalvakban?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> települési típusok; lakóhelyünk, hazánk fő nevezetességei; a lakóhely története és természeti környezete; nemzeti park, tájvédelmi körzet; háztartási eszközök.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> helyek, helyszínek megjelenítése személyes élmények alapján; a környezetben észlelhető változások megfigyelése és megjelenítése; terekhez kapcsolódó érzelmek, hangulatok azonosítása.</p>
<p><i>Tárgyaink világa</i></p> <p>Milyen tárgyak vesznek körül minket? Miben különböztek ezektől szüleink és nagyszüleink gyermekkorának tárgyai? Milyen régi tárgyakat őrzött meg a családjuk, és miért? Miért őrzik a régi világ tárgyait számos múzeumban? Miért változnak a tárgyaink?</p>	<p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a technika vívmányainak mindennapi használata.</p>
<p><i>A világ öröksége</i></p> <p>Melyek a világ legszebb, legkülönlegesebb helyei és építményei? Vajon miért fontos ezek védelme és megőrzése?</p>	
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak</p> <p>Épített örökség, tárgyi örökség, nemzedék, múzeum, világörökség, hagyomány, emlékezet.</p>	

Tematikai egység	A mindenség és én – Születés és elmúlás	Órakeret 4 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>Tapasztalatok a születésről, a halálról és az elhunytakra való emlékezésről.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:</i>	<i>Érzések és ismeretmorzsák társíttatása a kezdet és a vég elvont kategóriáinak jelentéssel való megtöltéséhez. Közös gondolkodás a világ megismerésének módjairól és lehetőségeiről.</i>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Kezdet és vég:</i> Hogyan keletkeznek a dolgok a világban? Hogyan és miért érhetnek véget? Hogyan képzeltek el az emberek a világ és egyes dolgok keletkezését különböző mítoszokban? Milyen kép jelenik meg a Bibliában a világ teremtéséről és a végéről?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> születés és halál; a Föld alakjára vonatkozó mítoszok.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> fantáziajátékok, elképzelt helyzetek megjelenítése; ismerkedés különböző információhordozókkal; információk keresése és kezelése; műélvezet, a beleélés megtapasztalása.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> kitalált történetek és szereplők megjelenítése; képzeletbeli utazás megjelenítése.</p>
<p><i>A világ megismerése</i> Mi lehet az oka annak, hogy kíváncsiak vagyunk a világra és kutatjuk a titkait? Milyen módon, milyen forrásokra támaszkodva tudhatok meg dolgokat saját magamról és a körülöttem lévő világról?</p>	
<p><i>Fantázia és kreativitás</i> Hogyan működik a képzeletem? Mi minden jelenhet meg benne? Ki tudok-e találni, létre tudok-e hozni olyan dolgokat, amelyek most még nem léteznek a világban?</p>	
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak Születés, elmúlás, kezdet, vég, élet, halál, mítosz, eredetmonda, túlvilág, képzelet.</p>	

Értékelés:

Szöveges értékelés félévkor és év végén jól megfelelt, illetve megfelelt minősítéssel.

A tanulók értékelésénél figyelembe kell venni, mennyire aktívan vesznek részt az órákon, pl.: szabad beszélgetésekben, csoportmunkában, közös játékokban, egyéni alkotó tevékenységekben, vitákban.

A továbbhaladás feltételei 3. évfolyam végén:

- A tanulónak életkorának megfelelő szinten reális képe van saját külső és belső tulajdonságairól.
- Oda tud figyelni másokra, szavakkal is ki tudja fejezni érzéseit és gondolatait, be tud kapcsolódni csoportos beszélgetésbe.
- Képes másokkal tartós kapcsolatot kialakítani, törekszik e kapcsolatok ápolására.
- Érzelmileg kötődik a magyar kultúrához.
- Érti és elfogadja, hogy az emberek sokfélék és sokfélék a szokásaik, a hagyományaik is; kész arra, hogy ezt a tényt tiszteletben tartsa, és kíváncsi a sajátjától eltérő kulturális jelenségekre.
- Érti, hogy mi a jelentősége a szabályoknak a közösségek életében, kész a megértett szabályok betartására, részt tud venni szabályok kialakításában.

4. évfolyam

Tematikai egység címe	4. osztály éves óraszám
Milyen vagyok, és milyennek látnak mások?	5 óra
Közösségben és egyedül - a társaim és én	6 óra
Az osztály és az iskola	5 óra
Kulturális-nemzeti közösség	9 óra
Környezetem és én – Az épített és a tárgyi világ	3 óra
A mindenség és én – Születés és elmúlás	4 óra
A kerettantervben ún. szabad órakeret, az éves óraszám 10%-a	4 óra
Az össz. óraszám:	36 óra

Tematikai egység	Milyen vagyok, és milyennek látnak mások?	Órakeret 5 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>Elemi szintű gyakorlat személyek jellemzésében.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</i>	<i>Az önismeret erősítése és az önfogadás segítése. Az önkontroll és a szociális magatartás kialakulásának támogatása. A sajátán kívüli nézőpontok felvételének gyakoroltatása, értéket képviselő példaképek keresése.</i>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Tulajdonságaim</i> Milyen külső és belső tulajdonságaim vannak? Mi változott meg rajtam az iskolába lépésem óta és mi nem? Mitől változnak a tulajdonságaim? Milyen tulajdonságaimat szeretem a legjobban? Miért? Mit nem szeretek magamban és miért? Mi az, amin szeretnék változtatni?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> mitől látunk valakit szépnek; külső és belső tulajdonságok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> emberábrázolás a művészetben; portré és karikatúra; emberi gesztusok értelmezése és kifejezése; a karakterábrázolás filmes eszközei; saját érzelmek felismerése és kifejezése mozgóképek és hanganyagok segítségével.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> jellemezés készítése emberekről; vélemények összevetése.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i></p>
<p><i>Szokásaim, érzelmeim és indulataim</i> Hogyan vigyázok az egészségemre? Milyen feladataim vannak otthon, a családban és az iskolában? Mit teszek, ha örülök, ha szomorú vagy dühös vagyok? Mit teszek, amikor önző vagyok, és mit teszek, amikor önzetlen? Szoktam-e segíteni a szüleimnek, a testvéreimnek és az osztálytársaimnak? Miben és hogyan?</p>	
<p><i>Ahogy mások látnak engem</i> Milyennek látnak a tanáraim, a barátaim és mások? Ők mit szeretnek bennem és miért? Mit nem szeretnek és miért? Fontos-e, hogy mindenki szeresse az embert</p>	

<p><i>Hősök és példaképek</i> <u>Zrínyi Miklós, Horváth Stancsics Márk</u> Kik a kedvenc hőseim és miért? Kire szeretnék hasonlítani? Miben és miért? Milyen tulajdonságaimon szeretnék változni? Miért és hogyan tudnám ezt megtenni?</p>	<p>önismeret.</p>
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak Külső tulajdonság, belső tulajdonság, önismeret, szokás, érzelem, indulat, öröm, szomorúság, düh, önzés, önzetlenség, segítőkészség, példakép.</p>	

Tematikai egység	Közösségben és egyedül - a társaim és én	Órakeret 6 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>A testbeszéd alapelemeinek ismerete. Személyes tapasztalatok az osztályközösség működéséről.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</i>	<p><i>A hatékony kommunikáció elemi feltételeinek tudatosítása.</i> <i>A baráti kapcsolatok létrehozásához, megtartásához és az esetleges konfliktusok kezeléséhez szükséges készségek fejlesztése.</i> <i>A mások kirekesztését elutasító szociális érzékenység erősítése.</i></p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Párbeszéd</i> Milyen helyzetekben beszélünk vagy beszélgetünk valakivel? <u>Megszólításmódok: tegezés, magázás.</u> Vannak-e a párbeszédnek szabályai? Mi segítheti, és mi gátolhatja a párbeszédet?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> az emberi kommunikáció; beszéd, testbeszéd, arckifejezés, gesztusok; barátság; kommunikáció a barátok között.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> figyelem a beszélgetőtársra.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> médiaszövegek értelmezése és létrehozása, a közvetlen és az online kommunikáció összehasonlítása.</p>
<p>Honnan tudom, hogy pontosan megértettem, amit a másik mondani akar? Mi mindent kell figyelembe vennem ahhoz, hogy a másik pontosan megértse, amit közölni akarok vele? Hogyan beszélgetünk otthon? Mi a különbség a családi és az iskolai beszélgetések között?</p>	
<p><i>Az igazi barát</i> Kinek mondhatom el a titkaimat? Kit nevezhetek a barátomnak? Mit tesz, és mit nem tesz egy igazi barát? Mi mindent tennék meg a barátoméért? Mit tegyek, ha a barátom olyasmit csinál, amivel én nem értek egyet?</p>	
<p><i>Békében és haragban</i> Mi a jó és fontos nekem? Mi a jó és fontos másoknak? Szoktam-e veszekedni vagy verekedni? Ha igen, miért? Hogyan alakulnak ki ilyen helyzetek, és hogyan lehetne elkerülni ezeket? Ki szoktunk-e utána békülni? Hogyan lehet egy összeveszés után kibékülni? Hogyan lehet elérni, hogy a békesség tartós legyen?</p>	

<p><i>Elfogadva és elutasítva</i> Mikor szoktam egyedül érezni magam? Milyen érzés ez? Mit csinállok ilyenkor? Honnan tudom, hogy szeretnek-e a társaim, vagy sem? Milyen lehet az, ha valaki úgy érzi, senki sem szereti? Milyen okai lehetnek ennek? Mit tegeyek, ha valakivel kapcsolatban ezt tapasztalom?</p>	
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak Párbeszéd, odafigyelés, testbeszéd, arcjáték, testtartás, hanglejtés, barátság, öröm, bánat, titok, harag, veszekedés, kibékülés, magányosság, elfogadás, kirekesztés.</p>	

Tematikai egység	Az osztály és az iskola	Órakeret 5 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>Az osztály szintjén megélt különböző tapasztalatok a tanórákhoz és egyéb közösségi tevékenységekhez kapcsolódóan.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:</i>	<i>Annak felismerése, hogy mindannyian többféle közösséghez tartozunk.</i> <i>Az összetartozás érzésének megerősítése az osztályon belül.</i> <i>A szabályok szerepének megértése a közösségek életében.</i> <i>A saját iskolához való kötődés érzésének erősítése.</i>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Közösségeim</i> Milyen csoportokhoz tartozom? Mit jelent nekem a családom az életem jelenlegi szakaszában? Változott-e valami a kapcsolatunkban a korábbiakhoz képest?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> magatartásformák, szabályok, viselkedési normák különféle élethelyzetekben; együttélés a családban; baráti kapcsolatok, iskolai közösségek.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> figurális alkotások létrehozása a környezetben élő emberek megjelenítésével.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> iskolai és osztályrendezvények; a közösségért végzett munka.</p>
<p><i>A mi osztályunk</i> Mi minden kapcsol egymáshoz bennünket az osztályban? Mi a közös bennünk, és miben különbözünk egymástól? Milyen közös szokásaink vannak? Összetartó csapat vagyunk-e? Miből derül ez ki? Miben és hogyan tudjuk segíteni egymást?</p>	
<p><i>Az osztály működése</i> <u>Felelősök az osztályban, diákönkormányzati tagok és feladatuk.</u> Milyen közös szabályaink vannak az órán, a szünetben és egyéb helyzetekben? Ki találta ki ezeket a szabályokat? Készen kaptuk, vagy magunk alakítottuk ki azokat? Melyik szabálynak mi a célja? Mennyire tartjuk be ezeket a szabályokat? Kinek jó, ha betartjuk azokat? Mi a következménye annak, ha megszegjük a szabályokat? Van-e olyan szabályunk, amelyet esetleg érdemes lenne megváltoztatni? Hogyan lehetne ezt véghezvinni?</p>	

<p><i>A mi iskolánk</i> <u>Tinódi Lantos Sebestyén, iskolai jelvény.</u> <u>Szokások: Tinódi nap, Alsós karácsony.</u> Ki az iskolánk névadója, és mivel érdemelte ki, hogy iskolát neveztek el róla? Milyen szokások és hagyományok vannak a mi iskolánkban? Fontosak-e ezek? Vajon máshol milyenek az iskolák, és milyenek a hagyományaik? Lehet-e közöttük olyan, amelyet érdemes lenne átvenni?</p>	
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak Csoport, közösség, csapat, összetartozás, hagyomány, szabály, szabályszegés, büntetés, szabályalkotás.</p>	

Tematikai egység	Kulturális-nemzeti közösség	Órakeret 9 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>A családban, az iskolában és a lakóhelyen a korábbiakban megélt, ciklikusan visszatérő ünnepek és szokások.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</i>	<p><i>Annak megértetése, hogy a magyar nemzeti közösség számára fontos összekötő kapocs a közös nyelv, a jelképek, a ciklikusan visszatérő szokások és ünnepek; az ezekkel való azonosulás elősegítése.</i></p> <p><i>Annak megértetése, hogy más népeknek is megvannak a maguk kulturális hagyományai, amelyek ugyanolyan értékesek, és számukra ugyanolyan fontosak, mint nekünk a mieink.</i></p>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>A nyelv, ami összeköt</i> Milyen érzéseket kelt bennünk, ha valaki nem érti a nyelvet, amelyen mi beszélünk? És milyen érzés az, amikor mindenki más nyelven beszél körülöttünk? Mit lehet tenni egymás megértése érdekében, ha nem érjük egymás nyelvét? Hogyan lehet segíteni a közösség más anyanyelvű vagy nyelvi nehézséggel küzdő tagjait?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> jeles napok, ünnepek, helyi hagyományok.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> ítéletek megfogalmazása, érvelés, vitakészség; mások véleményének megértése, elfogadása.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> Jelek a mindennapi életben; különböző kultúrák tárgyi világával való ismerkedés; a viselkedés szabályai az online közösségekben; kommunikációs szokások.</p>
<p><i>Szokások és jelképek</i> Milyen népszokások élnek a mai Magyarországon? Fontos-e ezek megőrzése? Milyen jelképek fejezik ki a magyarság összetartozását? Mit jelentenek számomra ezek a jelképek?</p>	
<p><i>Ünnepek</i> <u>Március 15-i ünnepség</u> Milyen ünnepeket tart meg a magyar családok többsége? Közülük melyik mennyire fontos nekem? Melyek a nemzeti és állami ünnepeink? Mit ünneplünk ilyenkor, és mit jelentenek nekem ezek az ünnepek?</p>	

<p><i>Más kultúrák – más szokások – más ünnepek</i> Milyen másfajta kulturális közösségek élnek a mienken kívül Magyarországon? Miben különböznek az ő szokásaik és ünnepeik a mieinktól? Vannak-e olyan jellemzőik is, amelyekben hasonlítanak? Milyen érdekes szokásokat ápolnak, és milyen ünnepeket tartanak a világ más részein élő kulturális közösségek?</p>	
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak Anyanyelv, jelkép, nemzeti jelkép, népszokás, családi ünnep, nemzeti és állami ünnep.</p>	

Tematikai egység	Környezetem és én – Az épített és a tárgyi világ	Órakeret 3 óra
<i>Előzetes tudás, tapasztalat</i>	<i>Helyi vagy múzeumi honismereti tapasztalatok.</i>	
<i>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:</i>	<i>Annak megéreztetése, hogy mindannyiunknak lehet szerepe a múlt értékeinek megőrzésében és továbbörökítésében. A tudatos vásárlói szemlélet kialakulásának támogatása.</i>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Lakóhelyi épített örökségünk</i> Múzeumi óra: <u>Vár megtekintése, Zrínyi tér, Török ház, Ferences templom stb.</u> Mit érdemes megőrizni és miért a múlt építményeiből? Hol vannak ezek jobb helyen: ott, ahová eredetileg épültek vagy a múzeumfalvakban?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> települési típusok; lakóhelyünk, hazánk fő nevezetességei; a lakóhely története és természeti környezete; nemzeti park, tájvédelmi körzet; háztartási eszközök.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> helyek, helyszínek megjelenítése személyes élmények alapján; a környezetben észlelhető változások megfigyelése és megjelenítése; terekhez kapcsolódó érzelmek, hangulatok azonosítása.</p> <p><i>Technika, életvitel és gyakorlat:</i> a technika vívmányainak mindennapi használata.</p>
<p><i>Tárgyaink világa</i> Milyen tárgyak vesznek körül minket? Miben különböztek ezektől szüleink és nagyszüleink gyermekkorának tárgyai? Milyen régi tárgyakat őrzött meg a családjuk, és miért? Miért őrzik a régi világ tárgyait számos múzeumban? Miért változnak a tárgyaink? Mi történik napjainkban a megunt, elromlott vagy divatjamúlt tárgyakkal? Lehetne esetleg más is a sorsuk?</p>	
<p><i>A világ öröksége</i> Mi mindent hagy örökölni egy nemzedék az utána következőre? Mit lehet az összes ember közös kincsének tekinteni a mai világban? Melyek a világ legszebb, legkülönlegesebb helyei és építményei? Vajon miért fontos ezek védelme és megőrzése?</p>	
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak Épített örökség, tárgyi örökség, nemzedék, múzeum, világörökség.</p>	

Tematikai egység	A mindenség és én – Születés és elmúlás	Órakeret 4 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	<i>Tapasztalatok a születésről, a halálról és az elhunytakra való megemlékezésről.</i>	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:	<i>Érzések és ismeretmorzsák társíttatása a kezdet és a vég elvont kategóriáinak jelentéssel való megtöltéséhez. Közös gondolkodás a világ megismerésének módjairól és lehetőségeiről.</i>	

Ismeretek/fejlesztési követelmények	Kapcsolódási pontok
<p><i>Kezdet és vég:</i> Hogyan keletkeznek a dolgok a világban? Hogyan és miért érhetnek véget? Hogyan képzeltek el az emberek a világ és egyes dolgok keletkezését különböző mítoszokban? Milyen kép jelenik meg a Bibliában a világ teremtéséről és a végéről? Mit gondolnak az emberek a halálról?</p>	<p><i>Környezetismeret:</i> születés és halál; a Föld alakjára vonatkozó mítoszok.</p>
<p><i>A világ megismerése</i> Mi lehet az oka annak, hogy kíváncsiak vagyunk a világra és kutatjuk a titkait? Milyen módon, milyen forrásokra támaszkodva tudhatok meg dolgokat saját magamról és a körülöttem lévő világról? Mi az, amiről képes vagyok személyes tapasztalatokat szerezni? Létezhet-e olyan dolog a világban, amiről nem nyerhetünk közvetlen tapasztalatot?</p>	<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> fantáziajátékok, elképzelt helyzetek megjelenítése; ismerkedés különböző információhordozókkal; információk keresése és kezelése; műélvezet, a beleélés megtapasztalása.</p>
<p><i>Fantázia és kreativitás</i> Hogyan működik a képzeletem? Mi minden jelenhet meg benne? Ki tudok-e találni, létre tudok-e hozni olyan dolgokat, amelyek most még nem léteznek a világban?</p>	<p><i>Vizuális kultúra:</i> kitalált történetek és szereplők megjelenítése; képzeletbeli utazás megjelenítése.</p>
<p>Kulcsfogalmak/fogalmak Születés, elmúlás, kezdet, vég, élet, halál, mítosz, eredetmonda, túlvilág, képzelet.</p>	

Értékelés:

Szöveges értékelés félévkor és év végén jól megfelelt, illetve megfelelt minősítéssel.

A tanulók értékelésénél figyelembe kell venni, mennyire aktívan vesznek részt az órákon, pl.: szabad beszélgetésekben, csoportmunkában, közös játékokban, egyéni alkotó tevékenységekben, vitákban.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén

A tanulónak életkorának megfelelő szinten reális képe van saját külső és belső tulajdonságairól, és késztetést érez arra, hogy fejlessze önmagát.

Oda tud figyelni másokra, szavakkal is ki tudja fejezni érzéseit és gondolatait, be tud kapcsolódni csoportos beszélgetésbe.

Képes másokkal tartós kapcsolatot kialakítani, törekszik e kapcsolatok ápolására, és ismer olyan eljárásokat, amelyek segítségével a kapcsolati konfliktusok konstruktív módon feloldhatók.

Érzelmileg kötődik a magyar kultúrához.

Érti és elfogadja, hogy az emberek sokfélék és sokfélék a szokásaik, a hagyományaik is; kész arra, hogy ezt a tényt tiszteletben tartsa, és kíváncsi a sajátjától eltérő kulturális jelenségekre.

Érti, hogy mi a jelentősége a szabályoknak a közösségek életében, kész a megértett szabályok betartására, részt tud venni szabályok kialakításában.

Érti, hogy a Föld mindannyiunk közös otthona, és közös kincsünk számos olyan érték, amit elődeink hoztak létre.

Képes a körülötte zajló eseményekre és a különféle helyzetekre a sajátjától eltérő nézőpontból is rátekinteni.

Képes jelenségeket, eseményeket és helyzeteket erkölcsi nézőpontból értékelni.

A továbbhaladás feltételei 4. évfolyam végén:

- A tanulónak életkorának megfelelő szinten reális képe van saját külső és belső tulajdonságairól.
- Oda tud figyelni másokra, szavakkal is ki tudja fejezni érzéseit és gondolatait, be tud kapcsolódni csoportos beszélgetésbe.
- Képes másokkal tartós kapcsolatot kialakítani, törekszik e kapcsolatok ápolására, és ismer olyan eljárásokat, amelyek segítségével a kapcsolati konfliktusok konstruktív módon feloldhatók.
- Érzelmileg kötődik a magyar kultúrához.
- Érti és elfogadja, hogy az emberek sokfélék és sokfélék a szokásaik, a hagyományaik is; kész arra, hogy ezt a tényt tiszteletben tartsa, és kíváncsi a sajátjától eltérő kulturális jelenségekre.
- Érti, hogy mi a jelentősége a szabályoknak a közösségek életében, kész a megértett szabályok betartására, részt tud venni szabályok kialakításában.
- Érti, hogy a Föld mindannyiunk közös otthona, és közös kincsünk számos olyan érték, amit elődeink hoztak létre.
- Törekszik a körülötte zajló eseményekre és a különféle helyzetekre a sajátjától eltérő nézőpontból is rátekinteni.
- Képes jelenségeket, eseményeket és helyzeteket erkölcsi nézőpontból értékelni.